

УДК 930.253 : 352.07 (497.11 Ниш) «1888/1915»

ОПШТИНА ГРАДА НИША НИШ
(1888 - 1915)

Ослобођени Ниш (29. децембра 1877.), био је врло погодан да Врховна команда, а са њом и канцеларија члана владе при Врховној команди за управљање у ослобођеним пределима у њему доносе своје одлуке. Од октобра 1878, непрекидно до 1880 године у Нишу је заседала Народна скупштина и влада Обреновића. Ниш је у овом периоду представљао други центар политичког живота Србије.⁸³

Као седиште Врховне команде Ниш је постао седиште војне и административне управе, што је допринело наглom порасту Ниша као војног, административно – управног, економског и комуникационог седишта ослобођених предела.⁸⁴

Оснивање и успостављање прве српске административне управе у ослобођеним пределима организовао је члан владе при Врховној команди у Нишу, Министар просвете и црквених дела, Алимпије Васиљевић, са својим секретаром, Милорадом П. Шапчанином, српским књижевником, који се тада налазио на војној дужности секретара Министра просвете и црквених дела при Врховној команди у Нишу.⁸⁵

Сви чиновници који су били стављени на расположење Врховној команди, неопходни за образовање првих административно – управних органа на подручју новоослобођених крајева, упућени су у ослобођене пределе, ради формирања првих управа: лесковачке, нишке, кулске, пиротске, ак-паланачке, прокупљанске и врањске.⁸⁶

Са доласком владиног изасланика, Лазара Протића, као управитеља вароши и члана Управе нишке, првог јануара 1878. године, отпочела је Управа нишка са радом. Л. Протић је привремено обављао дужности управника управе

⁸³ „Народне новине“ Ниш, 2. 10. 1954. год. „Обреновићев парламент у Нишу“.

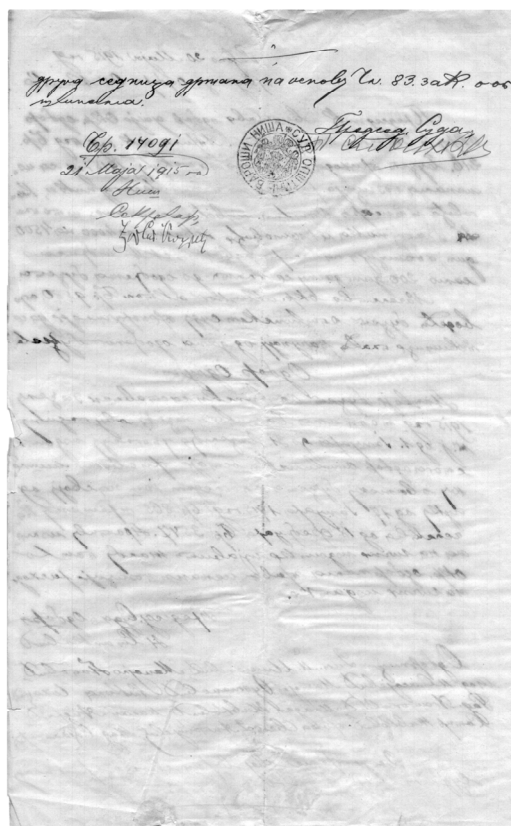
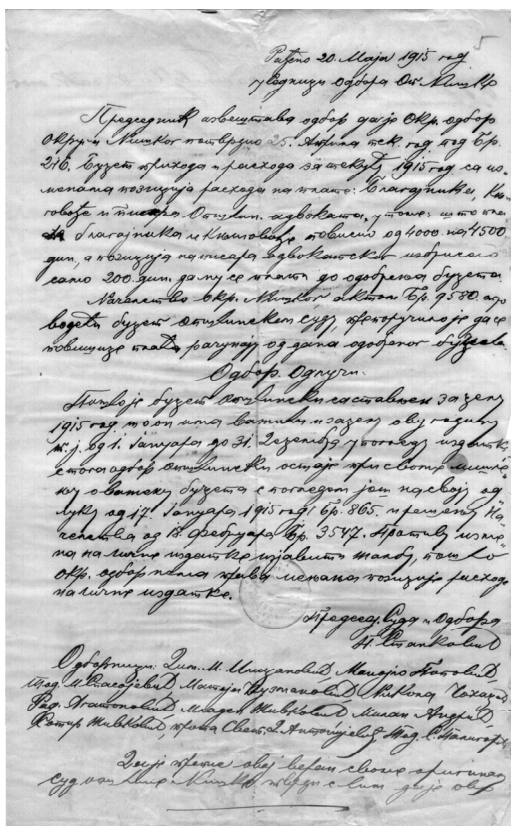
⁸⁴ В. Николић – Стојанчевић, Лесковац и ослобођени предели Србије – 1877- 1878, стр.131

⁸⁵ В. Николић – Стојанчевић, Лесковац и ослобођени предели Србије – 1877- 1878, стр.28

⁸⁶ В. Николић – Стојанчевић, Лесковац и ослобођени предели Србије – 1877- 1878, стр.36

области, до доласка Косте Павловића, начелника округа књажевачког, који је постављен за управитеља нишке управе, док је Л. Протић остао на дужности управника вароши Ниша.⁸⁷ Међу првим задацима Управе били су: утврђивање имовинско – правних односа, успостављање комуникационих веза ратом уништених и подизање нових комуникационих веза и транспорта, актуелна питања у вези са аграрним односима и социјално – економским проблемима, затеченим после ослобођења ових крајева, успостављање и организација прве здравствене службе у ослобођеним пределима и организовање првих просветних и црквених установа. Била је извршена и подела нишке вароши на квартаве: варошки, арнаут-пазарски и ново-ански. У њима су радили Лазар Протић, Михајло Трпковић и Матија Радовић, са потребним бројем писара и практиканата.⁸⁸

Преласком Управе ослобођених предела и канцеларије Врховне команде у Београд, целокупан рад новонасталих административно – управних јединица у ослобођеним крајевима, стављен је под руководство одговарајућих министарства и регулисан законима донетим од Народне скупштине Србије.

Седница Одбора Општине нишке, одржане 20. 5. 1915. године

⁸⁷ В. Николић – Стојанчевић, Лесковац и ослобођени предели Србије – 1877- 1878, стр.131

⁸⁸ Водич ИА Ниш, стр. 41

На основу Закона од 1866. год. и допуне од 21. априла 1885. године "Ниш је имао засебну управу и третман вароши. На основу Закона о уређењу Управе града Ниша из 1892. године, град Ниш, у управном погледу, има засебну управу, а као општина, у самоуправном погледу, потчињен је Окружном одбору топличког округа; Полицијску и полицијско - судску власт, у граду Нишу врши управник града; Однос између управе града Ниша и Општине нишке исти је онакав, као што је између управе Београда и Општине београдске; Управу града Ниша, у полицијском погледу, састављају: управник, највише три писара и потребан број практиканата; У оквиру управе града Ниша постоје благајнички и санитарски одсеци; Управник града Ниша има ранг окружног начелника, а писари ранг и плату писара управе Београда". Дана 28. 2. 1896. године, изменом Закона о административној подели Србије, укинута је управа града Ниша, а општина нишка је издвојена из састава топличког округа. Општинске послове у граду Нишу вршили су: општински суд, одбор и скупштина.⁸⁹

Рађено 15 Јануара 1915 год.
у седници одбора општине.

Пропитан је извештај одређене комисије одбора од 4 Јануара ове год № 108 о регулисању плата чиновника и служитеља за 1915 године којим се предлажу следеће плате:

1. Председник	4000 дина.
2,5. Књижевца	10000 "
3. председ одбора и секретару суда	2000 "
4. председ одбора	1500 "
5. Архивару	1800 "
6. Пријавнику	960 "
7. Репортеру	840 "
8. Протоколисту	870 "
9. Благајнику	840 "
10. Писар за писану материју	840 "
11. Благајнику	4000 "
12. Главни књижевца од решених одбора	
13. Књижевца	2400 "
14. помоћ. књижевца	1800 "
15. Инвентару	1440 "
16. двојница књижевца по 1200	2400 "
17. двојница књижевца за материју округа	
18. двојница писара у одређеној дресу	
	I-1200
	II 870 - 2400
19. помоћ. књижевца за материју округа	3840 "
20. Експедитору	2800 "
21. Репортеру материјом округа	1200 "
22. Инвентару	1200 "
23. Писару одговарајуће	960 "
24. помоћ. писара	по договору
25. помоћ. писара по 720	1160 "

*Извештај комисије одређене да
регулише плате чиновника и служитеља
1915. године*

Општински одбор, као највиши самоуправни орган у општини, обављао је унутрашњу администрацију, финансијске и приватно правне послове. Општински суд је био прва и непосредна власт у општини са управно-полицијском и самоуправном функцијом. Највиша извршна власт у општини био је председник.⁹⁰

Општина је престала са радом 5. новембра 1915. године, када је уследила окупација бугарске војске.

Непотпуна грађа издвојена је из фонда Градског поглаварства – Ниш. (књ.пр. бр. 5).

Фонд обухвата следеће године: 1888; 1908; 1909; 1914; 1915. год. и састоји се од 1 књиге и 1 кутије.

Књига записника општинског одбора 1908. год. пружа податке о стању и проблемима града овог периода (изградња прве хидроцентрале на Нишави; поправка градског водовода; изградња сточног сајма; понуде за увођење електричног осветљења у Нишу; број лекара у граду и проблеми сиротног дома; уступање општинског

⁸⁹Водич ИА Ниш, стр. 41

⁹⁰Водич ИА Ниш, стр. 40

плаца Окружној болници; буџет општине нишке; попис одборника са листе грађанских партија и друге изборне податке значајне за историју града Ниша).

Списи садрже: Извештај пијачне цене и количине на дан 19.-20. август 1888. године, подноси председник Суда општине нишке; Протокол лицитације одржане 15. 9. 1909. год. у канцеларији Грађевинског одељка Суда општине града Ниша, за израду обезбеђења косине доводног канала; Молбе и жалбе; Одлука Одбора општине града Ниша, донешена на основу молбе грађана улице Оливерове, да се изврши експропријација плацева, ради потпуне регулације ове улице; Помоћ нишке општине избегличким породицама за сахране умрлих од пегавог тифуса у Нишу током 1915. године; Признанице издате из касе благајне Суда општине нишке за разне потребе; Одбор општине нишке из буџетске позиције, одобрава новчани издатак за заробљене војнике, који одржавају чистоћу у вароши; Молбе за добијање инвалиднине на основу Закона о помоћи војних инвалида и породица погинулих од рана умрлих и несталих војника; Објаве лицитације за грађење и претрес старе калдрме; Списак породица сиромашних обвезника које признају да су примиле помоћ из касе општине нишке за месец мај 1915 године; Грађевински одељак општине нишке подноси Суду извештај о оправци пута Ниш – Прокупље; Извештај о регулисању плата чиновника и служитеља за 1915. годину; Списак електричног особља општине нишке од којих је наплаћен улог за осигурање за случај смрти и повреде из плате за месец фебруар 1915. године.